

6. Order of Saint Andrew The Apostle Archons of the Ecumenical Patriarchate in America. *2021 Annual Report*. URL: <https://archons.org/wp-content/uploads/2024/01/2021-Annual-Report.pdf>

7. Trump demands an apology from bishop who asked him to ‘have mercy’ on LGBTQ+ people and migrants. *The Associated Press*. URL: <https://apnews.com/article/trump-inaugural-prayer-service-washington-national-cathedral-interfaith-a95b36f962be93c8647cc5144266da11>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-534-1-98>

**THE CRISIS OF GREEK DEMOCRATIC INSTITUTIONS
AS A CONSEQUENCE OF THE FINANCIAL CRISIS (2009-2018)**

**КРИЗА ДЕМОКРАТИЧНИХ ІНСТИТУЦІЙ У ГРЕЦІЇ
ЯК НАСЛІДОК ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ (2009-2018)**

Tymchenko D. M.

*Research Assistant at the Department
of Pedagogy and Psychology
National Pirogov Memorial
Medical University,
MA-student at the Department of
Political Science, Faculty of Philosophy
Taras Shevchenko National
University of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Тимченко Д. М.

*лаборант кафедри педагогіки та
психології
Вінницький національний медичний
університет імені М. І. Пирогова,
магістрант філософського
факультету,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Сьогодні невід’ємними аспектами діяльності держав є моделювання економічної політики, планування бюджетних витрат, фінансове регулювання, стимулювання певних видів виробництва. Економічна влада, якою володіють представники державного апарату, зумовлена політичною владою, яку їм делегує населення. Незважаючи на те, що політична й економічна влади, як правило, є дотичними та взаємозумовленими, їх варто розрізняти. Особливо в контексті викликів сучасного світу, де економічні процеси носять глобальний характер. Таким чином, економічні та фінансові проблеми, що знаходяться поза можливістю регуляції з боку представників політичної влади, все ж можуть вносити свої корективи до сфери їхньої діяльності.

Таким чином, залишається актуальним питання динаміки функціонування політичних інститутів в період загострення глобальних фінансово-економічних криз. Гарним прикладом цього може стати Греція, котра пережила найбільш гостру фінансову ситуацію серед країн Єврозони за останні два десятиліття. Це позначилося на її соціально-економічному стані, а також призвело до змін у політичній культурі, зокрема до посилення абсентеїзму.

Явище зміни у демократичних інституціях Греції під час фінансової кризи ми будемо розглядати з точки зору рівня участі населення в політичних процесах. Найбільш простою формою демократичної участі є голосування на виборах, тому нами було проведено аналіз динаміки явки на грецьких парламентських виборах впродовж 2009-2018 років. Для порівняння розглядалися також вибори, що передували цьому періоду та вибори, котрі відбулися пізніше.

Задля простеження динаміки електорального процесу в Греції, з огляду на актуальні економічно-фінансові виклики, варто окреслили основні етапи Грецької фінансової кризи. Фундаментом такої періодизації можуть слугувати економічні регулятивні угоди 2010, 2012 та 2015 років, сутність яких полягала у наданні Грецькій Республіці кредитних коштів від міжнародних інституцій (в обмін на «балансування» національного грецького бюджету шляхом відчутного зменшення бюджетних видатків). Таким чином, пропонуємо виокремити три етапи грецької фінансової кризи із конкретизацією особливостей виборчого процесу та політичної участі під час кожного:

1 етап (2009-2012). У 2009 році в Греції пройшли перші «кризові» парламентські вибори, де явка склала 70.9% від загального числа виборців [4]. Вони відбувалися на фоні рецесії, падіння ВВП та збільшення бюджетного дефіциту. У порівнянні з минулими виборами 2007 року, показник явки впав на 3.2%. Право-центристський уряд, представлений партією «Нова Демократія» поступився першим місцем центристсько-лівій партії «ПАСОК», яка одноосібно перебуватиме біля владного керма з 2010 по 2012 роки.

В 2010 році, внаслідок нагромадження боргових проблем, прийнято першу економічну регулятивну програму (далі – ЕРП) задля «порятунку» Греції від вірогідного дефолту. Сторонами угоди виступали Грецький уряд – в ролі позичальника, і кредитори (так звана «трійка»): Єврокомісія, Міжнародний Валютний Фонд (МВФ) [1, с. 23], Європейський Центральний Банк (ЄЦБ). Проте перша ЕРП не дала своїх результатів, адже в 2011 році, внаслідок невиконання її положень та

збільшення грецького бюджетного дефіциту [2, р. 997-998], розпочався процес формальної підготовки до підписання другої ЕРП.

2 етап (2012-2015). Друга економічна регулятивна програма підписана урядом партії «ПАСОК» у березні 2012 року. Однією з вимог даної угоди було скорочення грецького бюджетного дефіциту на 100 мільярдів євро, що викликало протести з боку грецького населення.

Вже в травні 2012 року пройшли парламентські вибори, на яких «ПАСОК», що відповідала за підписання двох перших ЕРП втратила **30.7%**, посівши третє місце з 13.1% голосів [4]. Центристсько-права «Нова Демократія» також втратила 14.6% – близько 2/5 свого електорату. Натомість партії, які виступали проти підписання двох ЕРП, значно покращили результати: ліво-радикальна «СІРІЗА» додала 12% до свого електорального результату, посівши друге місце з 16.8%, право-популістські «Незалежні Греки» й екстремістська ультра-права партія «Золотий Схід» вперше потрапили до парламенту – 10% та 6% відповідно.

Явка на виборах у травні 2012 року впала ще на 5.8%. Втрата більшості електорату ліво-центристської партії «ПАСОК» і значної частки електорату «Нової Демократії» сигналізували про опозиційне ставлення до ЕРП у грецького населення, в той час як традиційні партії підтримували підписання економічних угод, відповідно до позицій Єврокомісії, ЄЦБ і МВФ. Втрата 30.7% голосів партії «ПАСОК» характеризувалася лівими як «результат капітуляції перед міжнародними економіко-бюрократичними інституціями». Таким чином, міграція виборців партії «ПАСОК» до іншої лівої партії («СІРІЗА») зумовила вихід останньої на друге місце в загальнонаціональних виборчих результатах.

Унаслідок сильної фрагментації партійної системи, в червні 2012 року проведено перевибори з метою формування стабільної парламентської більшості, котру склали: «Нова Демократія», «ПАСОК» та «Демократичні Ліві» – всі прихильники угод ЕРП. Упродовж 2012-2014 років, фінансове положення Греції залишалося скрутним, що призвело до перемовин стосовно третього пакету ЕРП. Втім, перемовини перервалися достроковими парламентськими виборами січня 2015 року.

3 етап (2015-2018). На сіневих парламентських виборах 2015 року перемогу отримала партія «СІРІЗА», що виступала проти підписання угод ЕРП. В кінці січня вона утворила правлячу коаліцію з право-популістськими «Незалежними Греками». Ідеологічно ці дві партії майже ніщо не пов'язувало, окрім опозиції стосовно підписання третьої

ЕРП. Стрімкий ріст «СІРІЗи» викликав короткий період підйому політичної активності в Греції. Так, у січні 2015 року явка на парламентських виборах зросла – вперше з 2000 року.

Опозиція уряду «СІРІЗи» до підписання третьої ЕРП і протилежні погляди «трійки» означали глухий кут у перемовинах. Це призвело до референдуму 5 липня 2015 року стосовно прийняття умов «трійки» та третьої ЕРП. Явка на референдумі склала 62.5%. Всі виборчі округи проголосували проти прийняття умов Єврокомісії, МВФ та ЄЦБ на фоні загальнонаціонального результату у 61.3% «проти» і 38.7% «за» [3, р. 18]. Незважаючи на цю обставину, 20 серпня 2015 року Греція таки прийняла умови третьої ЕРП. 30 депутатів від «СІРІЗи» проголосували проти цього рішення. Можливим прийняття ЕРП зробить підтримка решти депутатів від «СІРІЗи» з боку правих і центристських партій. Внаслідок демаршу 30 депутатів, уряд «СІРІЗи» подав у відставку. На дострокових виборах явка впала до рекордно низьких 56.2% [4].

Таким чином, з 2007 по 2015 роки, рівень явки на парламентських виборах у Грецькій Республіці упав від 74.1% у 2007 до 56.2% у 2015. Це становить показник падіння у 17.9% за період семи років. Причини вбачаємо в наступному:

По-перше: невідконтрольність макроекономічного процесу політичним інституціям сприяє втраті інтересу населення до демократичних процесів. Почуття втрати сенсу голосування з боку населення стало результатом постійного апелювання грецьким урядом до міжнародних інституцій при поясненні своїх дій (реалізації ЕРП). **По-друге:** невідповідність програм партій політичним настроям у суспільстві. В той час як більшість населення виступала проти прийняття нових програм на умовах Єврокомісії, ЕЦС і МВФ, традиційні партії просували прямо протилежне, що зумовило їхній електоральних занепад. У 2007 році «ПАСОК» та «Нова Демократія» разом набрали 79.9% голосів (41.8% та 38.1% відповідно). Однак, уже на парламентських виборах у серпні 2015 року підтримка двох найбільших партій істеблішменту Греції скоротилася до 34.3% (28.1% та 6.2% відповідно) [4]. **По-третьє:** неефективність правлячих урядів, ігнорування результатів референдуму та інтенсивність проведення дострокових виборів знижують мотивацію виборців. За останні 20 років, у Греції було 3 випадки, коли в один календарний рік парламентські вибори проводилося двічі: 2012, 2015, 2023. Кожного наступного разу явка знижувалася.

Тільки після 2019 року демократична участь у Греції почала рости знову. На парламентських виборах 2019 року явка піднялася на 1.6%, а

у 2023 році ще на 4%. Однак, після проведення дострокових виборів у тому ж 2023 році, продиктованих змінами у виборчому законодавстві, виборча явка знову впала до нового рекордного мінімуму – 53%.

Література:

1. Довбиш М.О. Зміни соціально-політичного клімату в країнах Європи в контексті діяльності МВФ. *Політикус*. 2019. №4. С. 22–29.
2. Challoumis C., Eriotis N. The Historical View of Banking System in Greece During the Financial Crisis. *Journal of Ecohumanism*. 2024. Vol. 3, no. 8.
3. Mudde Cas. SYRIZA: The Failure of the Populist Promise. Springer, 2016. 98 p.
4. Ministry of the Interior of the Hellenic Republic. (en.) URL: <https://www.gov.gr/en/upourgeia/upourgeio-esoterikon>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-534-1-99>

THE WORLD ECONOMY IN THE CONTEXT OF THE ESTABLISHMENT OF A NEW WORLD ORDER AND WORLD POLARIZATION: HISTORICAL AND SPHERICAL ASPECTS

СВІТОВА ЕКОНОМІКА В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ НОВОГО СВІТОПОРЯДКУ ТА ПОЛЯРИЗАЦІЇ СВІТУ: ІСТОРИЧНИЙ ТА СФЕРНИЙ АСПЕКТИ

Timashova V. M.

*Doctor of Political Sciences, Professor,
Professor at the Department of History
of International Relations and
Humanitarian Disciplines
Mykhailo Dragomanov
Ukrainian State University
Kyiv, Ukraine*

Тімашова В. М.

*доктор політичних наук, професор,
професор кафедри історії
міжнародних відносин та
гуманітарних дисциплін
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

У роки української політико-державної незалежності першої половини 1990-х рр. над сферним феноменом замислювалися у середовищі професійних університетських історіософів. Улітку 1993 р. вийшов друком двотомний курс лекцій з основ соціальної філософії